

Svenska kurgäster hos müslins anfader

KURKULTURER.

Bircher-Benner, patienterna och naturläkekonsten

1900–1945. 227 sidor.

Författare: Motzi Eklöf.

Förlag: Carlsson Bokförlag, 2008. ISBN 9789173311748.

Motzi Eklöf, fil dr och docent i hälsa och samhälle och verksam som medicinhistoriker vid Linköpings universitet, inleder sin bok »Kurkulturer« med en hänvisning till Nationalencyklopedin. »Kur« definieras som en »(längre tids) metodisk behandling av viss sjukdom med mer eller mindre vetenskaplig underbyggnad«. Boken utgår från den verksamhet som den schweiziske läkaren Bircher-Benner utvecklade på sin klinik »Lebendige Kraft« som han etablerade 1904 på ett berg nära Zürich. Bircher-Benner presenteras i boken som en framstående företrädare för naturläkekonsten.

Eklöf utgår från ett omfattande journalmaterial från Bircher-Benners klinik, som hon fått tillgång till. Hon har koncentrerat sig på klinikens svenska patienter. Hennes redovisning av materialet är tyvärr svåröverskådlig och ger ingen klar helhetsbild. Vad led dessa patienter av? Vilken behandling hade de fått i Sverige? Hur många av dessa förmodligen mycket välbeställda patienter hade, efter en rundvandring bland den tidens mest framstående läkare, utvecklat en iatrogen hypokondri? Hade någon av dessa patienter haft kontakt med någon av de tre svenska läkare som då var mest eftersökta, Axel Munthe, Paul Bjerre och Enköpingsdoktorn Ernst Westerlund?

Eklöf inleder med att beskriva behandlingen av patienterna på kliniken »Lebendige Kraft«. Maten bestod av en rent vegetabilisk kost. Patienternas munhåla sanerades i första hand genom ozonbehandling av karies. Bircher-Benner var mån om att avlägsna alla guld- och amalgampomber (många decennier före utbrottet av den svenska amalgamhysterin). Ofta sanerades munhålan, som ju var ingången till matkanalen, genom utdragning av alla tänder. Självt hade Bircher-Benner skaf-

fat tandproteser sedan han låtit dra ut alla sina tänder. Rökning ansåg han tydligen inte vara en hälsofara utan njöt av att röka sina cigaretter.

Ozon användes inte bara i munhålan. Fyra patienter hade redan i Sverige behandlats med ozon per rectum för att bli av med sina sjukdomsalstrande toxiner. Det framkommer inte att Bircher-Benner använde samma behandling, men patienternas tarmtömningar bokfördes i deras journaler med största akribi. Han betonade vikten av all motion, helst ute i solen med lätta kläder. Han ogillade cykling då den var proletär.

Kvinnliga patienter kunde behandlas med den av Thure Brandt utvecklade livmodermassagen för att få rätt läge på livmodern.

Många av de svenska patienterna var nöjda med den behandling de fått, och en del återkom. Av en lista med tariferna för olika undersökningar framkommer att »Blutentnahme (aus der Vene)« kostade 5 Frank och »Blutsenkungsreaktion« 3 Frank. Tyvärr har prispuppgifterna inte omräknats till dagens penningvärde.

Eklöf betonar att det var den friska alpluften som bidrog till att sanatorierna tillkom högt uppe i bergen och hänvisar till Thomas Manns »Der Zauberberg«. Hon thucks inte känna till att det var den tyske läkaren Hermann Brehmer, som 1854 anlade världens första sanatorium i Görbersdorf i Riesengebirge på en höjd av 516 meter över havsnivån. Brehmer, som året innan hade disputerat med sin »Die Gesetze der Heilbarkeit der Lungenschwindsucht«, ansåg att tuberkulos berodde på degenerativ hjärtsvaghet. Han var säker på att vistelsen i bergens syrefattiga luft skulle stärka hjärtat och bota lungsoten.

Davos blev 1870 de lungsjukas Mecka sedan doktor Alexander Spengler i en liten skrift som saknade vetenskaplig grund skapat begreppet lungsotsfria zoner. Jag nämner detta då det belyser hur dessa läkare genom felaktiga tolkningar av sina fynd lade grunden till

Foto: Bircher-Bennerarkivet

Müslins upphovsman
den schweiziske läkaren
Maximilian Bircher-Benner
(1867–1939).

mångmiljoninvesteringar i sanatorieindustrin.

Enligt Eklöf ansåg Bircher-Benner att den tyske läkaren Hahnemann med sin homeopatilära kommit längre än skolmedicinen i teorierna kring relation mellan sjukdomsorsak och läkemedel. Huruvida homeopatisk behandling förekom på »Lebendige Kraft« redovisas inte i Eklöfs bok. Hon avslutar med att räkna upp exempel på naturläkekonstens utbredning i Sverige. Hälsohemmet Tallmogården under doktor Aly var länge ledande som hälsoklinik i Sverige. Av stor betydelse var även Are Waerland, som införde kruska i kosten. Eklöf nämner även veterinären

Elis Sandberg och den kö av patienter som stod utanför hans mottagning för att få THX (ett extrakt av kalvtymus som behandling mot cancer och andra sjukdomar).

I Tyskland bejakades naturmedicinen under nazitiden, kanske extra mycket utgående från att Adolf Hitler själv var vegetarian.

Referenslistan redovisar mer än 250 titlar, men jag saknar Peter J D'Adamos tankeväckande »Ät rätt för din blodgrupp«.

Hur Eklöf själv ställer sig till naturläkekonsten är svårt att avgöra. Självt är hon inte medicinare. Hon betonar patientens behov att söka alternativ vård för sina besvär, speciellt om de inte blivit hjälpta inom den traditionella sjukvården. Hon nämner inte de senaste årens forskning kring placeboeffekten och tycks inte ställa sig bakom något krav på evidens då det gäller naturmedicin. Det förblir oklart vilken läsekrets Eklöf vänder sig till.

Boken är en fyndgruva för alla som har intresse av naturmedicinens utveckling under tiden mellan åren 1900 och 1945 i Schweiz och Tyskland samt dess därpå följande utveckling i Sverige.

Gregor Katz

fd klinikchef, BUP-kliniken,
Danderyds sjukhus
gregorkatz@hotmail.com